

עין משפט
גד מצוה

א
א מיי פייב מה' גירושין הלכה טו סוג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מג וסעיף מח:
ב
ב ג מיי שם פ"יג הלכה ב טוש"ע שם סעיף מח:
ג
ג מיי שם הל' ה טוש"ע שם סעי' נג:
ד
ה מיי שם הל' ה טוש"ע שם סעיף נא:
ה
ו מיי שם הל' ז טוש"ע שם סעיף נה:
ו
ז מיי שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף מט:

תוספות ישנים

הא מת על מטמו נאמנת. וא"ת א"כ מת במלמח' מהימנא כמנו דמת על מטמו. וי"ל דכיון דלמרה דדדמי ולא כיונה לשקר לא שייך לומר מגו דלי בעי משקרא שאינה מפיה לא שקר. וא"ת א"כ מהי מלי בעי כסמור החזיקה היא מלחמה בעולם מי אמרי' מה לי לשקר והא לא אמרינן מגו כיון דלמרה דדדמי. וי"ל מגו מעלה כי האל דלא מחזיק בעלמא אלף בדטירה ודלי אמרי' ומתמי' דשלוט בינו לבינה ושלט בעולם מיירי ע"כ על מטמו אפילו א' החזיקה היא מלחמה בעולם נמי ליפסות. וא"כ ליפסות מתמתי' דהחזיקה היא מלחמה (נאמנת) לומר מת בעלי מלחמה. וי"ל דמתמי' מיירי דלמרה מת בעלי סתמא. ובעת שלט אמרי' דר"ל [מתן] על מנת. וכשעת מלחמה אמרי' שר"ל שמת במלחמה:

^[א] לכאורה צ"ל דלי על מטמו אפילו לא החזיקה במלחמה בעולם נמי מהימנא.

תוס' חד מקמאי

והו אקשי' עליה מהא נתקן בפרקין שני אחים אחד חרש ואחד פקח נשואים ב' אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא אשתו כגט והא קטן אוכל נבלות הוא. ושני רב שמעיה גוררי משום יבמה לשון תניא יונק חינוך והולך מעוברת כוכבים ומבהמה טמאה ואין חוששין משום יונק שקץ ואל יאכילנו נבלות וטרפות שקצים ורמשים ובכולן יונק מהן אפילו בשבת ובגדול אסור. אבא שאול אומר נוהגים היינו שיונקים מבהמה טהורה ביו"ט אוקי' אפי' למי"ד ב"ד מצווין עליו להפרישו יונק חינוך מעוברת כוכבים ומבהמה טמאה משום טכנה. אי הכי בגדול נמי גדול בעי אומדנא. קטן לא בעי אומדנא דסתם קטן מטיבין הוא אצל חבלי. אבא שאול אומר וכו' הי"ד אי דאיכא

טכנה אפי' בשבת אי דליכא טכנה אפי' ביו"ט נמי לא. לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרך כלאחר יד בשבת דאיסור סקילה גזרו ביה רבנן ביו"ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן. ובפרך אצי"פ תני ר' מרינוס אומר גזח יונק חלי בשבת ואוקים בדליכא טכנה ואיכא צערא ואפילו בשבת לא גזרו ביה רבנן. קשיין אהרדי. הריב אלפס פ' דפליגי אהרדי ואיפסיקא הלכתא כר' מרינוס. ורבי יעקב ע"ה פ' דלא דמי צערא דהכא לצערא דהתם דהתם הוא מחמת חולי שהוא גזח ולא גזרו אפי' בשבת וצערא דהכא לאו צער חולי הוא לפיכך גזרו ביה בשבת ולא ביו"ט. תניא לא תאכלו כי שקץ הם לכם להוהיר גדולים על הקטנים וכל נפש מכם לא תאכל הם להוהיר גדולים על הקטנים אמור ואמרת אליהם לנפש וכו' להוהיר גדולים על הקטנים למי"ד ב"ד מצווין עליו להפרישו דאמרי' ליה לא תעביד וה"ה לכל אסורי' שבתוריה למי"ד אין ב"ד מצווין עליו להפרישו דלא ליספו לחו בידים. וה"ה באיסורא דרבנן לית ליה למספא ליה בידים:
שלוש בינו לבינה. מסתברא דכיון דגבי רעבון אם אמר מת וקברתיו נאמנת ה"נ במלחמה אם אמרה מת במלחמה וקברתיו נאמנת דאי אמרת במלחמה אינה נאמנת ה"ל לרבה רעבון גרוע ממלחמה. ועדיף ממלחמה גרוע ממת על מטונו ועדיף ממת וקברתיו וכתב הרמב"ם ז"ל דבמלחמה אינה נאמנת במת וקברתיו אבל עד אחד אצי"פ שאינו נאמן לומר מת במלחמה אבל במת וקברתיו נאמן. ולא יודתי' לסוף דעתו דהא עד אחד במלחמה היינו טעמא דלא מהימן משום דלא דייקא ומנסבה וכי"ש היכא דאמרה מת וקברתיו דלא דייקא ומנסבה. וכיון דס"ל לרבינו ד"ל דבמת וקברתיו אמרה בדדמי א"כ עד אחד מ"ט מהימן במת וקברתיו יותר מאשה. אלא ודאי מסתברא דאפי' אשה נאמנת לומר מת במלחמה וקברתיו:

קיד:

משום דאיסורן במשהו. פי' בקונט' איסורן ככעדשה ולא דק דבהדיא אמר במעילה בפרק קדשי מוצח (דף טז: ושם) **דשרצים** לוקין עליהם כזיתים דלכילה כתיב זהו ואמרי' נמי צפ' בתרל' דמכות (דף טז: ושם) ריסק ט' נמלים ואחד חי והשליל לכזית וכן משמע בכמה דוכמי אלא יש לפרש דאיסורן כמשהו דלוקה על נמלה משום דהוי כזיה וכן נראה לר"י"ט:

הדרן עלך חרש

האשה שלום. אמרו לו אחת זו ואחת זו **תנשא**. אין להקשות דהיינו ת"ק דהא מעיקרא לא פי' אי מיירי אפי' בלא בזכה והכא מפרש ליה: **תנא** שלום בינו לבינה ושלום בעולם. בלא לריך למימני דהא סתמא דמילתא הכי הוא דשלוט בינו לבינה ושלום בעולם אלא תניא משום סיפא: **זימנין** דמחו ל"ה **בגירא** או **ברומחא**. והא יראה לעמוד עד שימות לפי שזרקין חטים ואבני בלטטראות במלחמה ואינם מתכוונים על מי שיפול אבל לקמן גבי נפלו עלינו לסטים נאמנת לומר נהרג שעומדת שם עד שימות ולא אמרה **דדמי: מ' אמרי' (כו')** מה לי לשקר **ומרע ל"ה לחזיקה**. תימה לר"י דע"כ לא שייך מיגו כיון דלמרה דדדמי דלי שייך מיגו א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא במיגו דלי בעינא אמרה מת על מטמו אלא ש"מ דלא שייך מיגו כיון דלינה חשודה לשקר ואר"י כיון דדייקא כולי האל שהחזיקה מלחמה בעולם ואומרת כי מלחמה היא אס כן ודלי לא אמרה דדדמי ומטעמא דמיגו דלי בעינא אמרה שלום הוא בעולם יש לה להאמינה כיון דדייקא כולי האל אבל כי לא החזיקה אינה נאמנת לומר מת בעלה במלחמה מתוך שיכולה לומר מת על מטמו דאין זה מיגו כיון שדוע לעולם שהיא מלחמה יראה לומר מת על מטמו וידוע שהיא משקרת אבל בהחזיקה ודלי דייקא טפי ומיהו קשה לר"י דאמר פ' כל הנשבעין (שנועפות דף מה: ושם) גבי שכיר נשבע וטוטל לא שנו אלא ששכרו צעדים אצל שכרו שלא צעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתי ונתתי לך שכר ומה מגו הוא זה והלא אינו חשוד לשקר [אלא] דעגל הצית טרוד צפועליו

או ברומחא וסברא ודאי מת אמרה בדדמי הדר רבא רעבון הרי הוא כמלחמה דההיא דאתת לקמיה דרבא אמרה ליה בעלי מת ברעב אמר לה שפיר עבדת דשיובת נפשך ס"ד דבההוא פורתא דנפפיתא דשבקת ליה הוה חיי אמרה ליה מר גמי ידע דכי האי גוונא לא חיי הדר אמר רבא רעבון גריעה ממלחמה דאילו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא יהא מת על מטמו מהימנא ואילו גבי רעבון יעד דאמרה מת וקברתיו וא' המפולת הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי שילוח נחשים ועקרבים הרי הן כמלחמה דאמרה בדדמי דבר אמרי לה הרי הוא כמלחמה ואמרי לה יאינו כמלחמה אמרי לה הרי הוא כמלחמה דאמרי ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכי דאדאמרי אינשי **"שב** שנין הוה מותנא ואינש **בלא** שני לא אויל איבעיא **"** להו יהחזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן **"**מה לה לשקר דאי

חרש שנשא פרק ארבעה עשר יבמות

נמשהו. ככעדשה כטומאתן: **משום דידה**. שהיא פקחת וצת עונשין. וצמליעא גרם משום דידה: **משום גזירה הפתס יצמה לשוק**. דלי אמרי' תתיב חרשת גבי חרש לא ידעי אינשי דטעמא משום קטן אוכל נבלות הוא וסגרי דקדושין דידה דחו לה לזיקה דפקחת אחותה ואין צועל אחות זקוקתו הילכך אחי למישרייה לאחותה לשוק כשאר אחות אשה שפטורה מן החליצה:

הדרן עלך חרש

האשה. ושלום **צעונס**. שאין שעת חירוס דתימא דדדמי מאומד לכה אס פירש הימנה חדש או חדשים ודלי הואיל ולא חזר הרגוהו ליסטים דהואיל ולא שעת חירוס אי לא חזימיה דמימ חיישא לקלקולא שמה יצא לאחר שניסת ותהא מקולקלת כדלמר כהאשה רבה (לעיל דף פז:):
ולא אמרה **דדדמי: קטטה** **צינו לבינה**. י"ל מתוך ששואמתו היא רוצה לאסור עצמה עליו: **גמ'** **דדדמי**. מאומד לכה ואע"ג דלא חזימיה דמימ כדפרישית דסברה סלקא דעתא ככל הני דליקטול הוא פליט בתמיה: **סמטרי**. מחבוסת: **שפיר עזרת**. לנסותה ולתופשה מתוך דכריה נתכוון: **דשיוצת נפשה**. שהנחת אותה אפי' חי וצרתה לך משום דכי תעלה דעמך דבההוא פורתא דנפפיתא קמה מנופה בנפה חיי בתמיה: **מר גמי ידע כו'**. אלמא אמרה דדדמי ומשום האל מעשה הדר ביה רצא: **מס** **וקצריפו**. דלילו במלחמה סברה שמה צרח ויילל אצל ברעב היא סבורה איך ימיה: **מפולת**. שנפל הצית עליו או צא רוח סערה והיה מפיל כל צמי העיר: **החזיקה היא מלחמה בעולם**. שלא היינו יודעים שיש מלחמות צאות מדינות אלא מפיה: דאי

מוציא את אשתו בגט אמר רב שמעיה גזירה משום התרת יבמה לשוק:

הדרן עלך חרש

האשה *שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה ושלום בעולם ובאה ואמרה **"**מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם *שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם קטטה בינו לבינה ושלום בעולם ובאתה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת רבי יהודה אומר לעולם אינה נאמנת אלא אם כן באתה בזכה ובגדיה קרועין אמרו לו אחת זו ואחת זו **תנשא: גמ'** **תנא** שלום בינו לבינה משום דקבעי למיתני קטטה בינו לבינה תנא שלום בעולם משום דקבעי למיתני מלחמה בעולם אמר רבא מאי טעמא דמלחמה משום דאמרה בדדמי **"**סלקא דעתא בכל הני דאיקטול הוא פליט אם תימצא לומר כיון דשלום בינו לבינה נטרא עד דחזיא זימנין דמחו ליה בגירא ואיכא דעבר סמתרי וחיה סבר רבא למימר רעבון אינו כמלחמה דלא אמרה בדדמי הדר רבא רעבון הרי הוא כמלחמה דההיא דאתת לקמיה דרבא אמרה ליה בעלי מת ברעב אמר לה שפיר עבדת דשיובת נפשך ס"ד דבההוא פורתא דנפפיתא דשבקת ליה הוה חיי אמרה ליה מר גמי ידע דכי האי גוונא לא חיי הדר אמר רבא רעבון גריעה ממלחמה דאילו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא יהא מת על מטמו מהימנא ואילו גבי רעבון יעד דאמרה מת וקברתיו וא' המפולת הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי שילוח נחשים ועקרבים הרי הן כמלחמה דאמרה בדדמי דבר אמרי לה הרי הוא כמלחמה ואמרי לה יאינו כמלחמה אמרי לה הרי הוא כמלחמה דאמרי ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכי דאדאמרי אינשי **"שב** שנין הוה מותנא ואינש **בלא** שני לא אויל איבעיא **"** להו יהחזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן **"**מה לה לשקר דאי

טכנה אפי' בשבת אי דליכא טכנה אפי' ביו"ט נמי לא. לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרך כלאחר יד בשבת דאיסור סקילה גזרו ביה רבנן ביו"ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן. ובפרך אצי"פ תני ר' מרינוס אומר גזח יונק חלי בשבת ואוקים בדליכא טכנה ואיכא צערא ואפילו בשבת לא גזרו ביה רבנן. קשיין אהרדי. הריב אלפס פ' דפליגי אהרדי ואיפסיקא הלכתא כר' מרינוס. ורבי יעקב ע"ה פ' דלא דמי צערא דהכא לצערא דהתם דהתם הוא מחמת חולי שהוא גזח ולא גזרו אפי' בשבת וצערא דהכא לאו צער חולי הוא לפיכך גזרו ביה בשבת ולא ביו"ט. תניא לא תאכלו כי שקץ הם לכם להוהיר גדולים על הקטנים וכל נפש מכם לא תאכל הם להוהיר גדולים על הקטנים אמור ואמרת אליהם לנפש וכו' להוהיר גדולים על הקטנים למי"ד ב"ד מצווין עליו להפרישו דאמרי' ליה לא תעביד וה"ה לכל אסורי' שבתוריה למי"ד אין ב"ד מצווין עליו להפרישו דלא ליספו לחו בידים. וה"ה באיסורא דרבנן לית ליה למספא ליה בידים:
שלוש בינו לבינה. מסתברא דכיון דגבי רעבון אם אמר מת וקברתיו נאמנת ה"נ במלחמה אם אמרה מת במלחמה וקברתיו נאמנת דאי אמרת במלחמה אינה נאמנת ה"ל לרבה רעבון גרוע ממלחמה. ועדיף ממלחמה גרוע ממת על מטונו ועדיף ממת וקברתיו וכתב הרמב"ם ז"ל דבמלחמה אינה נאמנת במת וקברתיו אבל עד אחד אצי"פ שאינו נאמן לומר מת במלחמה אבל במת וקברתיו נאמן. ולא יודתי' לסוף דעתו דהא עד אחד במלחמה היינו טעמא דלא מהימן משום דלא דייקא ומנסבה וכי"ש היכא דאמרה מת וקברתיו דלא דייקא ומנסבה. וכיון דס"ל לרבינו ד"ל דבמת וקברתיו אמרה בדדמי א"כ עד אחד מ"ט מהימן במת וקברתיו יותר מאשה. אלא ודאי מסתברא דאפי' אשה נאמנת לומר מת במלחמה וקברתיו:

מסורת הש"ס

א
[נכלל הכי': מיתא, א]
[לעיל ה. וש"נ, א]
[לעיל קיד: (ד) ג"ז שם, א]
ג"ז שם [ובדף קי"ג, א]
שנועות לז: לעיל גג: עדות פ"א מ"ב, א]
סנהדרין טג, ח]
[קדושין סד: ושם נסמן, ט]
[וע"ע מוס' זכמים קו: ד"ה מה מוס' מולין קס. ד"ה סקן,

הגהות הב"ח

א
גמ' דלמרה דדדמי דסברה ס"ד ככל הכי:
ב
שם בלא שני לא אויל איבעיא ליה החזיקה:

הגהות הגר"א

א
[גמ' עד דלמרה מת וקצריפו. י"ב משמע דמלחמה כה"ג כי"ש דלחמת. כי"פ כל הפוסקים לנד הרמב"ם דפסק דמלחמה אינה נאמנת כה"ג [ועמש"ש (באה"ע ס' י"ז ס"ק ק"י) דג' רמב"ם ור"מ ממ"ש לקמן קט"ז ב' איכא ביניהו דלרגיל כו' ולא קאמר כה"ג:]

מוסף רש"י

מוציא את אשתו בגט. דיוקת אחותה הנאה מכח קדושין גמורים אופרתה עליו ואין כח בקדושין דידה לחמותה משום אחות אשה (וע"ר קי"ב). ואשת אחיו אסורה לעולם. דמרג לא תלין ולנטוס אי אפשר משום אחות אשה (שם) דלחמה חרשת היפה קטניה כנקלת לחמיו החרש הלך לא אפשר (וע"ר קי').

הדרן עלך חרש
מת בעלי תנשא. אס אין כגן יצוס (וע"ר צ"ג).